Les restes d'un estable cremat a l'època de la guerra púnica mostren la vida al Pirineu a l'edat del ferro

Una recerca liderada per la UAB descobreix les restes de sis animals morts cremats dins d'un estable a Bellver de Cerdanya, al Pirineu de Lleida, fa 2.200 anys.

Víctimes d'un incendi violent que podria estar relacionat amb el pas de l'exèrcit cartaginès, el bestiar ha aparegut juntament amb alguns objectes de valor dels habitants, com una arracada d'or. La troballa ha permès reconstruir les pautes econòmiques d'aquests habitants, on la ramaderia va tenir un pes important.

Una recerca al jaciment arqueològic de Tossal de Baltarga, a Bellver de Cerdanya (Pirineu de Lleida), ha tret a la llum les restes carbonitzades d'un edifici a causa d'un incendi fa 2.200 anys, a l'edat del ferro. L'edifici tenia dues plantes i el foc va provocar que el sostre, les bigues de suport i el pis superior de fusta caiguessin.

Lídia Colominas (GIAP, ICAC-CERCA) ha dut a terme l'estudi osteològic dels sis animals que es van trovar cremats al pis inferior de l'edifici

L'equip de recerca, encapçalat pel professor del Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana de la UAB **Oriol Olesti**, ha trobat les restes carbonitzades d'un cavall, quatre ovelles i una cabra, juntament amb objectes de valor com un piquet de ferro i una arracada d'or amagadada dins d'una olla.

També s'hi han trobat cereals (com civada i ordi) i alguns recipients de cuina sencers, amb residus que demostraven que les persones que utilitzaven l'edifici havien consumit llet i formatge i menjat guisats de porc i xai.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Les troballes mostren una economia complexa

L'estudi posa de manifest la diversitat de pràctiques que es duien a terme en un assentament pirinenc a l'edat del ferro: ramaderia, per obtenir i produir llana, carn, llet, fems, tracció i munta; agricultura; explotació forestal; i mineria.

La importació d'alguns recipiens ceràmics i la presència de diverses monedes d'Emporio i del sud de la Gàl·lia indiquen un comerç modest, però eficaç, amb les comunitats veïnes. Per tant, la complexa economia d'aquests pobladors, indica, per a Oriol Olesti (UAB), investigador principal de la recerca, "una societat de l'edat del ferro adaptada al seu entorn i capaç d'aprofitar els seus recursos a les terres altes, i també mostra el seu contacte amb altres comunitats".

El pas de les tropes d'Anníbal

El Tossal de Baltarga era un lloc de residència i punt de guaita de la comunitat ceretana amb un important assentament fortificat a prop, el Castellot de Bolvir. Sembla que no tenia muralles defensives, però disposava d'una excel·lent vista sobre el riu i de les principals rutes de viatge.

> Sabem que Anníbal va creuar els Pirineus lluitant contra les tribus locals, també probablement contra els ceretans. D'aquesta expedició no es conserven gaires restes arqueològiques, i el Tossal de Baltarga és probablement un dels millors exemples, Oriol Olesti (UAB).

Una ramaderia adaptada al territori

La recerca, publicada el passat 17 de maig de 2024 a la prestigiosa revista científica *Frontiers in Environmental Archaeology*, és el resultat d'un treball interdisciplinari en què s'han combinat diverses tècniques i aproximacions d'estudi.

La investigadora **Lídia Colominas** (membre del grup de receca GIAP a l'ICAC-CERCA i

coordinadora dels estudis arqueozoològics del jaciment), ha dut a terme l'estudi osteològic dels sis animals que es van trovar cremats al pis inferior de l'edifici.

El seu treball ha permès documentar que **els ovicaprins eren adults en el moment de la seva mort** i que, per tant, aquests animals s'explotaven per a l'obtenció de llana i llet. A més, és possible que també s'utilitzessin com a reproductors, sense oblidar l'ús dels seus fems per adobar els camps o com a combustible. Això suggereix que el valor dels productes que es podien obtenir d'aquests animals en vida era més important que el de la seva carn. En relació al cavall, tenia 4 anys quan va morir, edat en què els cavalls se solen considerar adults i es poden començar a muntar.

> La presència d'un mos de cavall a la mateixa estança podria indicar que ja s'estava entrenant per a aquesta activitat, recalca Lídia Colominas.

Esquelet carbonitzat de la cabra localitzada a l'estable de l'edifici G del Tossal de Baltarga durant el seu procés d'excavació. Foto: ICAC-CERCA (CC 4.0).

L'**anàlisi dels isòtops estables** de les quatre ovelles, realitzat per Chiara Messsana (IPHES-CERCA), a la vegada, ha permès evidenciar per primera vegada que una de les ovelles va practicar una mobilitat altitudinal durant el seu segon any de vida. L'animal es va traslladar a terres menys fredes a l'hivern i va tornar a pujar als pirineus a l'estiu.

Per tant, segons Lídia Colominas "**l'evidència d'una mobilitat en almenys una de les**

ovelles confirma aquests vincles amb la plana, que probablement s'han de relacionar amb la necessitat de sal i de pastures d'hivern. A la vegada, mostra la complexitat de les pràctiques ramaderes dutes a terme en aquest assentament, on només part del ramat es movia".

L'èxit d'un treball interdisciplinari

La recerca ha comptat amb la participació d'Oriol Olesti (investigador principal, membre del Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana de la UAB); Jordi Morera, Joan Oller i Jose M. Carrasco (investigadors del mateix departament); Anna Berrocal, Oriol López Bultó, Laura Obea, Nadia Tarifa i Joaquim Sisa López de Pablo (investigadors del Departament de Prehistòria de la UAB), **Lídia Colominas** (investigadora Ramón y Cajal al grup GIAP de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, ICAC-CERCA), Marta Portillo (Institució Milà i Fontanals del CSIC), Paula Tàrraga (Univ. de Heidelberg) i Chiara Messana (IPHES-CERCA).

Consulta l'article en accés obert!

"The exploitation of mountain natural resources during the Iron Age in the Eastern Pyrenees: the case study of production unit G at Tossal de Baltarga (Bellver de Cerdanya, Lleida, Spain)", *Front. Environ. Archaeol.*, 17 May 2024, Sec. Landscape and Geological Processes, Volume 3 – 2024, https://doi.org/10.3389/fearc.2024.1347394

Oriol Olesti, Jordi Morera, Joan Oller, Jose M. Carrasco, Lídia Colominas, Marta Portillo, Anna Berrocal, Oriol Lopez-Bultó, Laura Obea, Nadia Tarifa, Paula Tárraga, Joaquim Sisa-López de Pablo, Chiara Messana.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Una recerca d'impacte

Els resultats de l'estudi han tingut un impacte mediàtic en diversos mitjans de comunicació:

«Troben noves pistes del pas de l'exèrcit d'Anníbal per la Cerdanya», *Diari ara*, 17 de maig de 2024.

«Descubren que un violento incendio congeló en el tiempo un aterrador crimen del siglo III a.C. en los Pirineos», *La Razón*, 17 de maig de 2024.

«Archaeologists Reveal Iron Age Building Destroyed by 'Violent' Fire», *Newsweek*, 20 de maig de 2024.

«'It was not a peaceful crossing': Hannibal's troops linked to devastating fire 2,200 years ago in Spain», *LiveScience*, 17 de maig de 2024.

«A devastating fire 2,200 years ago preserved a moment of life and war in Iron Age Spain, down to a single gold earring», *Phys.org*, 17 de maig de 2024.

Sobre l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC-CERCA)

L'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC-CERCA) és un **centre CERCA** creat com a consorci el 2003 per la Generalitat de Catalunya i la Universitat Rovira i Virgili. És una institució líder en la investigació i la conservació del patrimoni arqueològic a Catalunya. Té la seu a Tarragona, ciutat reconeguda com a Patrimoni Mundial per la UNESCO l'any 2000. Els seus investigadors i investigadores treballen per comprendre el passat a través de

l'estudi de les restes arqueològiques i promoure la preservació del ric llegat històric de la regió. Som CERCA!

Per a més informació, visiteu el lloc web de l'ICAC a www.icac.cat.

